

PRODUKTIEKOSTEN VAN GEWASSEN IN ENKELE KLEIGEBIEDEN
EN DE VEENKOLONIEN

(Resultaten van groepen akkerbouwbedrijven)

Voorcalculatie 1958

Rapport No. 306

Afd. Bedrijfseconomisch Onderzoek in de Landbouw

publicatie

TOETSINGS-COMMISSIE

De inhoud van het rapport is getoetst aan het oordeel van een Commissie van Advies, welke als volgt is samengesteld:

Ir. H. T. Tjallema, (voorzitter)	Directeur Akker- en Weidebouw,	's-Gravenhage
J. B. Becu-Rissesuw,	Landbouwer,	Groede
Dr. ir. C. W. C. van Beekom,	Rijkslandbouwconsulent,	Goes
J. J. van den Hoek,	Landbouwer,	's-Gravendeel
G. Kadijk,	Landbouwer,	Baflo
K. Kok,	Landb. ambtenaar Directie Voedselvoorziening Ministerie L., V. en V.	's-Gravenhage
Ir. L. J. P. Kupers,	Rijkslandbouwconsulent,	Zevenbergen
H. Mencke jr.,	Landbouwer,	Valthermond
Ir. J. D. Neuteboom,	Leraar Rijks Middelbare Landbouwschool ,	Veendam
Chr. van der Riet,	Landbouwer,	Dinteloord
R. Tiekstra,	Bestuurder Landarbeiders- organisatie,	Groningen
E. H. Waalkens,	Landbouwer,	Nieuwolda

De commissie kon zich in het algemeen met de inhoud van het rapport verenigen.

Bij de bepaling van de kg-opbrengst en het gehalte van de suikerbieten voor de voorcalculatie wensten echter enige leden van de commissie van advies een aantekening dat zij het principieel juist achten om zowel de kg-opbrengsten als het gehalte van de suikerbieten te baseren op het gemiddelde van de laatste tien jaren. Bij de bepaling van het gehalte is in het rapport namelijk rekening gehouden met de dalende tendens in de reeks van jaren. In het bijzonder geldt dit voor de noordelijke kleigebieden en de veenkoloniën.

De kg-opbrengsten vertonen deze tendens niet, doch schommelen om een ongeveer gelijk blijvend niveau.

De verantwoordelijkheid voor de in het rapport vermelde berekeningen berust bij het Landbouw-Economisch Instituut.

INHOUDSOPGAVE

	Blz.
WOORD VOORAF	4
HOOFDSTUK I DOEL EN UITGANGSPUNTEN	5
HOOFDSTUK II RESULTATEN VAN DE BEREKENINGEN	10
1. Kostprijzen per gewas - voorcalculatie 1958	10
2. Rentabiliteit van het gehele bedrijf - voorcalculatie 1958	16
3. Gemiddelde resultaten van de groepen bedrijven in de jaren 1950/51 t/m 1956/57	20
HOOFDSTUK III HERZIENING VAN ENKELE UITGANGSPUNTEN VOOR DE KOSTPRIJSBEREKENINGEN (Nota van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap)	23
Staat I t/m III Produktiekosten en opbrengsten per ha gemeten maat van de overige gewassen in de Noordelijke bouwstreek, het Oldambt en het Zuidwestelijk kleigebied - voorcalculatie 1958	28

WOORD VOORAF

De kostprijzen van de gewassen, geldend voor gemiddelde omstandigheden en bij het prijspeil in het voorjaar 1958, zijn in dit rapport berekend voor enkele kleigebieden en de veenkoloniën.

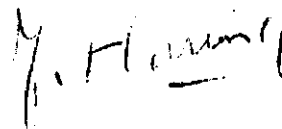
De berekening van deze kostprijzen geschiedde volgens dezelfde methodiek als die in het vorige jaar.

Naast de kostprijzen geeft het rapport de financiële resultaten van de groepen bedrijven, welke de grondslag vormen voor de gemaakte kostenberekeningen. In aansluiting hieraan zijn verder berekeningen opgesteld over de rentabiliteit van het gehele bedrijf bij het prijspeil in het voorjaar 1958. Ter beoordeling van deze resultaten is een overzicht opgesteld van de invloed van hogere of lagere opbrengstprijzen der gewassen op de rentabiliteit van het gehele bedrijf.

In hoofdstuk III van het rapport is een nota opgenomen van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap ter toelichting op de herziening van enkele uitgangspunten voor de kostprijsberekeningen.

Het rapport is samengesteld op de afdeling Bedrijfseconomisch Onderzoek in de Landbouw door J. Hoornweg onder leiding van ir. H. Dijkstra.

DE DIRECTEUR,

(Dr. J. Horring)

's-Gravenhage, juni 1958

HOOFDSTUK I

DOEL EN UITGANGSPUNTEN

Dit rapport bevat de berekeningen omtrent de produktiekosten van de gewassen op de akkerbouwbedrijven en de rentabiliteit van het gehele bedrijf in enkele kleigebieden en de veenkoloniën.

Deze berekeningen gelden voor gemiddelde omstandigheden en bij het te verwachten prijspeil in de naaste toekomst. In het rapport zijn deze berekeningen aangeduid als "voorcalculatie 1958".

De kostprijsberekeningen worden opgesteld op verzoek van het Ministerie van Landbouw en van het Landbouwschap met het doel hiermede een basis te leggen voor het te voeren prijsbeleid van de overheid.

Tot de gewassen waarvoor thans door de overheid een prijsbeleid wordt gevoerd, behoren de granen, de consumptie- en fabrieksaardappelen en de suikerbieten. Een kostprijsberekening van de overige gewassen, welke buiten het prijsbeleid vallen, is echter eveneens opgesteld en in dit rapport vermeld.

De landbouwgebieden welke momenteel in het kostprijsonderzoek zijn betrokken, zijn: de Groninger Noordelijke bouwstreek, het Oldambt, het Zuidwestelijk kleigebied en de Veenkoloniën (Groningen en Drente). De kostprijsberekening per gewas geschiedt voor de verschillende landbouwgebieden afzonderlijk. De berekening van een landelijke kostprijs per gewas geschiedt niet door het L.E.I. doch in onderling overleg door de beleidsinstellingen met behulp van bijgaande kostprijsberekeningen. Een landelijke kostprijs is dan ook niet in het rapport berekend.

De berekening van de produktiekosten per gewas is gebaseerd op de bij het L.E.I. in administratie zijnde akkerbouwbedrijven over de jaren 1950/51 t/m 1956/57, in het geheel dus zeven jaar.

De verwachte kg-opbrengsten per gewas zijn echter gebaseerd op de uitkomsten van deze bedrijven over een groter aantal jaren, namelijk 1947 t/m 1956, in het geheel tien jaren.

Aangezien het doel van de kostprijsberekeningen is een basis te leggen voor het prijsbeleid, zijn de berekeningen

afgestemd op de doeleinden van dat prijsbeleid. In 1953 heeft het Ministerie van Landbouw in overleg met de toenmalige Stichting voor de Landbouw een aantal richtlijnen aan het L.E.I. verstrekt, waarmede bij de kostprijsberekeningen rekening diende te worden gehouden. Deze richtlijnen zijn in 1954 door het L.E.I. nader uitgewerkt en gepubliceerd in de Bedrijfseconomische Mededelingen No. 17 "De uitgangspunten voor de kostprijsberekening". Aangezien in 1957 verschillende onderdelen van deze uitgangspunten zijn herzien, is hieronder enige aandacht besteed aan de voornaamste van deze uitgangspunten en aan de in 1957 ingevoerde herzieningen. Een gedetailleerd overzicht van de herziening van enkele uitgangspunten voor de kostprijsberekening is gegeven in hoofdstuk III van dit rapport.

De uitgangspunten betreffen hoofdzakelijk de volgende onderdelen van de kostprijsberekening.

a. Keuze van de bedrijven

Hiervoor dient te worden uitgegaan van bedrijven met:

- (1) gemiddelde produktie-omstandigheden zoals grondsoort, verkaveling, ontwatering, bedrijfs grootte, bouwplan e.a.;
- (2) normale bedrijfsvoering voor het desbetreffende gebied en
- (3) vakkundige bedrijfsleiding.

De keuze van de bedrijven welke in het kostprijsonderzoek zijn betrokken, geschiedt geheel in overleg met de Provinciale Raden van het Landbouwschap en met de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst in de verschillende provincies.

Van de in het onderzoek betrokken bedrijven wordt elk jaar ongeveer een vijfde gedeelte vervangen door nieuw gekozen bedrijven. Ook de nieuw gekozen bedrijven worden steeds op hun geschiktheid beoordeeld door de commissies van het Landbouwschap, door de Rijkslandbouwvoorlichtingsdienst en door vertegenwoordigers van het L.E.I.

Betreffende de onder (1) genoemde gemiddelde produktie-omstandigheden kan over de bedrijfs grootte worden opgemerkt dat de berekeningen gelden voor bedrijven waarvan de oppervlakte varieert binnen de begrenzing van een gekozen grootteklasse. Deze grootteklasse is de normale grootte voor akkerbouwbedrijven in het desbetreffende gebied.

De begrenzing van de gekozen grootteklasse is voor de laatste jaren als volgt:

Noordelijke bouwstreek	30 ha - 50 ha
Oldambt	40 ha - 55 ha
Zuidwestelijk kleigebied	25 ha - 50 ha
Veenkoloniën	15 ha - 25 ha

Bij de bedrijfskeuze wordt bovengenoemde begrenzing met enige soepelheid gehanteerd. Verder zij opgemerkt dat de begrenzing van de grootklasse voor het Zuidwestelijk kleigebied

De normalisatie van de hoeveelheden kosten en opbrengsten is alleen mogelijk, doordat de bedrijfsgegevens van groepen bedrijven over een reeks van jaren ter beschikking staan. Deze bedrijfsgegevens verkrijgt het L.E.I. met behulp van de hiertoe ingevoerde administraties op de gekozen bedrijven.

c. Afspraken voor de waardering van bepaalde kostenelementen

Uit deze vergelijking blijkt dat ten gevolge van de gewijzigde methode van toerekening de normbedragen voor consumptie-aardappelen en suikerbieten zijn gestegen. De normbedragen voor granen en fabrieksaardappelen zijn echter thans lager.

(2) Voor grond en gebouwen wordt niet meer als in het verleden uitgegaan van de pacht, die gemiddeld op de pachtbedrijven worden betaald. Thans worden deze kosten opgenomen op "eigenaarsbestand". Voor de berekening van deze kosten zijn richtlijnen ver-

HOOFDSTUK II

RESULTATEN VAN DE BEREKENINGEN

1. Kostprijzen van de gewassen - voorcalculatie 1958

Voor de gewassen, welke zijn betrokken in het prijsbeleid van de overheid, wordt in de tabellen 1 en 2 een overzicht gegeven van de produktiekosten en opbrengsten per ha.

De in rekening gebrachte rentekosten zijn behoudens voor de bedrijfsgebouwen ($3\frac{1}{2}\%$) gebaseerd op een rentevoet van 5%.

De loonsverhogingen ten gevolge van de na 1 mei 1958 ingevoerde werkclassificatie in de landbouw zijn niet begrepen in de berekende arbeidskosten.

Een overzicht van de produktiekosten en opbrengsten van

Tabel 1

T

	Zomergerst	
bt	Noordel. bouwstr.	Zuidwest. kleigeb.
	302	274
	87	87
	120	122
	130	131
	148	151
	56	47
	125	130
	207	198
	77	76
	1.252	1.216
	224	111
	3	9
	227	120
	1.025	1.096
	3.650	4.300
	3.500	2.800
	28,10	25,50

Tabel 2

ARDAPPELEN

	Cons. aard- appelen Z. W. klei- gebied	Fabrieks- aardapp. Veenko- loniën
0	1.074	754
2	239	163
2	223	129
2	193	99
2	300	144
9	430	251
3	254	293
8	198	168
4	162	77
2	3.073	2.078
5	-	-
2	25	8
7	25	8
5	3.048	2.070 ¹⁾
0	26.500	29.000 ¹⁾
	-	-
5	11,50	7,15

Tabel 3

PRODUKTIEKOSTEN EN OPBRENGSTEN VAN DE
OVERIGE GEWASSEN

(in 1000 f. 1952)

Voor de granen, aardappelen en suikerbieten is de uitvoerige specificatie van kosten en opbrengsten gegeven in tabel 1 en 2. Hieruit blijkt voor elk van de gewassen de omvang van elk van de samenstellende kostenbestanddelen. In de hierna volgende tabel worden de kostprijzen van de voorcalculatie 1958 vergeleken met die van de voorcalculatie 1957. In de voorcalculatie 1957 zijn begrepen de hierop verschenen aanvullende berekeningen volgens Inlichting No. 59. Hierin is de invloed berekend

huidige normen een kostendaling worden geconstateerd van f.13,- per ha voor de granen en f.37,- per ha voor de fabrieksaardappelen. Een kostenstijging is te constateren van f.39,- per ha voor consumptie-aardappelen en f. 42,- per ha voor de suikerbieten.

Door een nadere precisering van de in te calculeren kosten voor grond en gebouwen, die thans geschiedt op basis van de ge-

van het gehele bedrijf.

In tabel 5 is het rentabiliteitsoverzicht vermeld met enige nadere gegevens omtrent het bouwplan.

Evenals in de bedrijfsboekhoudingen is de beloning voor de bedrijfsleiding niet opgenomen onder de kosten. In het nettooverschot en in het arbeidsinkomen van de boer is daarom tevens begrepen de beloning voor bedrijfsleiding.

Voor zover in henaalde gebieden de gegarandeerde voeder-

Tabel 5

FINANCIËLE RESULTATEN VAN HET GEHELE BEDRIJF
(Voorcalculatie 1958)

	Noordelijke bouwstreek		Oldambt		Zuidwestelijk kleigebied		Veenkoloniën	
Grootteklasse	30 ha-50 ha		40 ha-55 ha		25 ha-50 ha		15 ha-25 ha	
Grondgebruik	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1. Granen	21,45	52	25,70	57	11,35	36	11,15	54

In de hiernavolgende tabel 6 is een nadere specificatie gegeven over de invloed van een wijziging in het aangehouden prijspeil op de financiële resultaten. In tabel 6 is in kolom 1 gegeven het prijspeil zoals dit voor de berekende opbrengsten in tabel 5 is aangehouden. Verder is in deze tabel vermeld de invloed van de in kolom 2 vermelde prijswijziging op de financiële resultaten van het gehele bedrijf. Deze invloed wordt in totaalbedragen gegeven in de kolommen 3 t/m 6 voor de afzonder-

3. Gemiddelde resultaten van de groepen bedrijven in de jaren 1950/51 t/m 1956/57

In tabel 7 wordt een samenvattend overzicht gegeven van de gemiddelde financiële resultaten van het gehele bedrijf over de jaren 1950/51 t/m 1956/57. Deze resultaten betreffen de gemiddelde uitkomsten van de in het onderzoek betrokken akkerbouwbedrijven.

Bij de beoordeling van deze resultaten zij het volgende

Voor alle gebieden kan in de loop van de jaren een daling van het arbeidsinkomen van de boer worden geconstateerd. In het bijzonder geeft het laatste jaar 1956/57 lage uitkomsten te zien. Dit kan worden toegeschreven aan een laag prijspeil voor bepaalde produkten, zoals voor voergranen, fabrieksaardappelen (minimum-prijspeil) en vlas. Verder kunnen dan nog worden genoemd de lage kg-opbrengsten van suikerbieten en consumptie-

BELOOP TOTAAL INKOMEN VAN DE BOER

NOORDELIJKE BOUWSTR.

OLDAMBT

HOOFDSTUK III

HEE/ZIENING VAN ENKELE UITGANGSPUNTEN VOOR DE KOSTPRIJSBEREKENINGEN (Nota van het Ministerie van Landbouw en het Landbouwschap)

Inleiding

In 1953 is op verzoek van het L.E.I. een aantal afspraken vastgelegd tussen de Minister van Landbouw en de Stichting voor de Landbouw betreffende de waardering van enkele kostenbestand

Alhoewel het Landbouwschap zich dus met de zojuist genoemde onderdelen van de Regeringsbeslissing niet heeft kunnen verenigen en de verantwoordelijkheid voor de grondslag van de hierna geformuleerde uitgangspunten derhalve berust bij de Minister van Landbouw, heeft het gemeend wel zijn medewerking te moeten verlenen bij de uitwerking van het Regeringsstandpunt in een bruikbare leidraad voor het L.E.I.

ad b. Feitelijke kosten

1. Onderhoud en verzekering van bedrijfsgebouwen

Tot deze post worden gerekend de kosten van assurantie der bedrijfsgebouwen en alle uitgaven voor groot en klein onderhoud en reparatie van gebouwen en kunstwerken, met dien verstande dat eventuele kosten voor gedeeltelijke vernieuwing van de gebouwen hierin niet zijn begrepen.

Voor de komende oogstjaren zullen bovengenoemde bedragen worden gewijzigd in evenredigheid met de ontwikkeling van de algemene loonindex, gemeten aan de hand van de indexcijfers van het bruto-uurloon volgens regelingen van volwassen mannelijke arbeiders in nijverheid, transport en landbouw tezamen. Deze berekening zal één keer per jaar plaats hebben. Als peildatum wordt aangehouden 31 juli (voor het prijsjaar 1958 is evenwel

afgeleverde varkens:	90 kg	f. 2,10 per varken
	110 kg	f. 2,60 per varken
zeugen		f. 13,30 per zeug/worp
legghennen		f. 0,89 per legghen/jaar

Bij een wijziging van het niveau der landarbeiderslonen in de loop van het prijsjaar, worden vorenstaande bedragen voor bedrijfsleiding in overleg met het Ministerie van Landbouw en

STATEN

PRODUKTIEKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA GEMETEN MAAT
VAN DE OVERIGE GEWASSEN

Voorcalculatie 1958

Staat I

PRODUKTIEKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA GEMETEN MAAT VAN DE OVERIGE
GEWASSEN IN DE NOORDELIJKE BOUWSTREEK

Voorcalculatie 1958

	Erwten	Gerepeld vlas	Kool- zaad	Bieten- zaad	Pootaard- appelen
	gld.	gld.	gld.	gld.	gld.
<u>Kosten per ha</u>					
1. Arbeidskosten	447	868	347	1.184	1.320
2. Beloning voor bedrijfs- leiding	125	150	95	215	250
3. Trekkcrachtkosten	120	120	120	156	198
4. Werktuigkosten	120	124	130	130	163
5. Werk door derden:					
dorsen/knopbreken	95	35	139	188	91
mach. plukken/sorteren/ bewaren	-	85	-	-	450
bestrijdingen	25	3	15	19	129
algemene werkzaamheden	12	12	12	12	12
6. Zaaizaad/pootgoed	130	128	11	330	460
7. Bemesting:					
stikstof	5	26	110	137	121
fosforzuur	21	29	41	29	38
kali	10	16	11	24	36
overige meststoffen	31	31	31	31	31
8. Grond en gebouwen	207	207	207	207	207
9. Rente omlopend kapitaal	28	49	26	55	87
10. Heffingen	-	2	-	-	130
11. Algemene kosten	49	65	50	207	183
12. Bruto-kosten	1.425	1.950	1.345	2.924	3.906
13. Aftrek:					
bijprodukt	165	504	-	-	93
overige nevenopbrengsten	3	6	3	7	8
14. Netto-kosten	1.257	1.440	1.342	2.917	3.805
15. Opbrengst hoofdprodukt in kg/ha	2.700	5.700	2.650	2.700	17.800
16. Opbrengst bijprodukt in kg/ha	2.200	775	-	-	3.100
17. Kostprijs per 100 kg in gld.	46,55	25,25	50,65	108,05	21,40

PRODUKTIEKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA GEMETEN MAAT VAN DE OVERIGE
GEWASSEN IN HET OLDAMBT
Voorcalculatie 1958

	Erwten	Veld- bonen + wikken	Spinazie- zaad	Kanarie- zaad	Karwij	Bieten- zaad

STAAT III

PRODUKTIKOSTEN EN OPBRENGSTEN PER HA GEMETEN MAAT VAN DE
OVERIGE GEWASSEN IN HET ZUIDWESTELIJK KLEIGEBIED

Voorcalculatie 1958
